

KUKORELLY ENDRE

Cé cé cé pé

avagy lassúdad haladás a kommunizmus felé

KUKORELLY ENDRE (1951) Budapest

„A töredék legyen akár egy kis műalkotás: elhatárolódva a környező világtól, önmagában teljes, mint egy sündisznó.”

August Wilhelm Schlegel–Carl Wilhelm Friedrich Schlegel: *Athenaeum töredékek*, 206. Tandori Dezső fordítása.

„Ha tudomány, jó, megtanulom. No mondd, miféle a félés?”

Richard Wagner: *Siegfried*. Radó Antal fordítása.

„Boldog [...], aki saját igényeinek felmérésével olyannyira marad el az idevágó magasabb döntésállag mögött, hogy így természetesen jelentkezik az élvezeti többlet.”

Heimito von Doderer: *A Strudlhof-lépcső*. Tandori Dezső fordítása.

(7.50)

Emlékszik Barta Janóék tévéjére. Meg Bajnócztyék nagy képernyős készülékére. Pásztor reménytelen pofával állítgatja az antennát, a muterja dirigálja. 'Nem jó, nem jó, balra, még. Most jó!' Tényleg jó volt, ha nem is minden világok legjobbika. Emlékszik arra, hogy örült volna akkor egy ilyen állítgatandó tévének. Emlékszik rá, ahogy Muki, az unokabátyja, Essenből München felé az autópályára kanyarodva 160-ra nyomta fel az Opelt. Arra, ahogy Dorozsmai főtörzs üvöltözik, és ahogy Singhoffer szakaszvezető unott arccal felrúgja a körletben a gondosan bevetett ágját. Amikor német–cseh EB-döntőt nézve csupa *már megint mi győzünk*-képet vágó német írókkal, Bierhoff aranygóljánál úgy gondolja, csak neki jut eszébe, hogy ez valamiféle bosszú Panenka húsz évvel azelőtti tizenegyeséért. Eszébe jut az első gólja a Fradi-kölyökben az Újpest ellen, és hogy mennyire szerette volna, ha látja az apja. Ilyesmik. Hogy vajon hová rámolhatták el a vívótörét. Mi lett a Hidas Zsuzsikával? Nem a szabadságról ábrándozott. Eszébe jut az a lány, akinek először fogta meg a mellét a drótkeretes melltartóján keresztül. Vértessy néni, az elsárgult fehér vászonkesztyűjében és Julcsa, a volt cselédlány. Pásztor és Ráskay. Emlékszik arra, ahogy Ráskay zsidózik meg kommunistázik. 'Zsidó, nem látod', sziszeg Takács felé (K)-nak, aki nem látja. Vagy Fuksz úr felé. Mit kell látni?

(4.68)

'Látom', válaszolja, csak hogy hagyja békén Raska, de nem hagyja. Amikor Miki bácsi zsidózott bridzselés közben egy alaposan elrontott licit után, amögé be lehetett valahogy látni. Tudni, hogy miért mondja, amit mond, hogy arról a nyomorult helyzetről szólt, a *rendszer*ről, amibe kerültek. A kitelepítésről, a karrierje miszlikbe töréséről, filléres gondjairól. Az üres időről. Hogy az ele-

gáns szabású zakója kirojtosodott, és a felesége összeszúrta a levét a biboldó főnökével. Legalábbis (K) húga szerint. 'Összeszúrta a levét Lolcsi azzal az izével, tudod, az *annyira jóképű* főnökével', közli a bátyjával, és (K) látja, hogy nem viccel. De honnan veszi? És oké, összeszúrta, viszont mi az, hogy zsidó! 'De mi az!', kérdezi (K), Raska egyből közbevág, 'hát nem látod? Izgága, baszd meg!'

(0.64)

Izgága.

(4.69)

'Izgága?' 'Ja, te hülye vagy! Izgága, izgul, állandóan okos', folytatja Ráskay, 'nem kérdez, érted, hanem tudja! Amiről nem tud! Megkérdezi, és ha mondod neki, legközelebb úgy mondja vissza.' 'Hogy?' 'Úgy, te hülye, mintha eleve tudta volna. Ezer évek óta. És fröcsög, nem látod? Fröcsköl.' 'Ezeket honnan szeded?' 'Miket?' 'Az ezer éveket, meg hogy amit nem tud, azt is tudja.' 'Az apám faszából', mondta Ráskay, és otthagya (K)-t. Aztán meghalt.

(2.63)

Hazajön (K) apja a hivatalból. Hivatal. Mintha meghívnának valakit oda, vagy hová. Hivatásos katonatiszt, de ez más. Fölteszi a kávé. A kávé illatos, az íze keserű. Finoman mintázott, henger alakú, réz darálón darálta az apja a babkávét. (K) is darált, nehezen ment neki, nehezen forgott a masina, ahogy szorította, felforrósodott a kis fogantyú, leszedte az ujjáról a bőrt. A cigarettafüst finom. Az íze rossz. A szipka bűdös, a hamutartók bűzlenek. Julcsi Jánosa fészkelődik a konyhai hokedlin a beszéskartos lódenkabátjában, és bűzlik a nikotintól. A kabátja is bűdös. Lolinak izgatóan keserű a lehelete. (K) beleszív az anyja cigijébe, nem jó. A sörnek szép sárga a színe. Keserű, nem jó. Megpróbálja még egyszer.

(4.2)

Az Andrásyn szaglik a platánsor. Zizegnek a lombkoronák a hirtelen támadt szélben, az erős platánfaillat elnyomja a benzingőzt. Zuhog az eső, eláll, kisüt, visszatelepednek a verebek az ágakra. Végigkergettek egy Varga nevű gyereket az iskolától az Oktogon felé, mert valaki kitalálta róla, hogy áruló. (K) is kergette. Üldözésnél valami ízféleség termelődik az orrban. Az agyban. Nem tudni, mit árult el ez a Varga, de elárulta. Beköpte. Besúgó. Kergetik, végig a Népköztársaságon, a November hetedikére téren, a Lenin körúton, a Marx tér felé. Eltűnt Varga egy kapualjban, (K) többé nem látta. Aki így eltűnik, azt aztán senki sem látja. Lehet tudni, mi az, hogy áruló, aki áruló, az áruló. Varga, de miféle Varga? Nyilván átírárták máshová. Átírárták vagy nem, igazából eltűnt. Volt és eltűnt.

(8.41)

Ki lettek telepítve. 'Paula nénédet meg az öreg Wernert kitelepítették egy Boconád nevű faluba, a Muki nem járhatott gimnáziumba. És na, kik csinálták? Na?' Ez a keresztanyja hangja. Recseg a sok cigitől. 'A mádi honpolgárok. Az öreg Werner nyugalmazott ezredes. Kirakták őket a lakásukból.'

Mádi honpolgár, mond ez valamit?

'Munkaszolgálatos volt a Muki, ötvenhatban szerelt volna le', mondja. 'Fegyver nélküli szolgálat, mint a zsidók a háború alatt.' Legyint. Éjszaka a házuk elé állt egy teherautó, levitték őket Boconádra. 'Apád folyton beírta a jelentkezési lapjára, hogy volt katonatiszt, és mindenhol elutasították', mondja (K) anyja. 'Pedig a lelkére lett kötve, hogy ne. Lelkére kötötte a szom-

széd Hidas, hogy ne írja be, de beírta.' Ez a karácsonyi vacsora alatt ment, (K) úgy emlékszik, hogy újra meg újra megtárgyalták. (K) apja nemigen szólt hozzá. 'Szegény Hidas!', jegyezte meg. 'Miért volna szegény az a Hidas!', csattant föl Bizsu. 'Bizsuka!', szólt rá (K) apja, mikor az már túlzottan belemelegedett a mádi honpolgározásba. De a Bizsu nem hagyta magát.

(0.2)

Hésziodosz a Múzsákkal kezdi – a Múzsák anyjával, Zeusz egyik ágyasával, Mnemoszünével, *aki Kerényi Károly szerint az Emlékezés mint az emlékezés kozmikus alapja, soha meg nem szakadó forrása.*

Tőle van a *jótét feledés* is, melyben nem önmagad veszíted el, csak azt, amit felejteni kell. A halottak elnémulnak, a költők elapadnak.

(4.4)

Korcsolyázás után átvágnak a Városligeti-tavon. (K) fázik. ((C)) veszi rá, hogy ezt csinálják. Nem meri megérinteni a lányt, a lány fogja meg (K)-t, megfogja a kezét. (K) vacog, remeg a hidegtől. Túl sok hőt veszített, lemerült, mint egy akkumulátor. Át kell mászniuk a tó pereménél levő lefolyócsatornán. Megcsúszik a lába, átugrik valahogy, áthúzza ((C))-t. ((C)) megcsókolja. (K) egyáltalán nem érez semmit. Csak a hideget.

(2.7)

A földszinten, szemben a csendőrökkel lakott a Maci néni. Maci kiöregedett prosti. Öreg vagy nem öreg, a háború alatt még biztos dolgozott, aztán ő lett a házban a vöröskeresztes, tőle vett (K) apja vöröskeresztes bélyeget. Minden bérházban volt vöröskeresztes, és vásárolni kellett vöröskeresztes bélyeget. Egy másik hajdani hivatásos, Irma néni lakása a harmadik emeleti folyosó végén volt. Irma a konyhájában tett-vett, csak a konyhaajtót használta, az előszobaajtót nem. (K) húga gyakran átment hozzá. (K) is. Kaptak lekváros kenyeret, és ha nem volt lekvárja Irmának, akkor zsíros kenyeret. Tisztességesen megkente a kenyeret zsírral. Gyerekei nem voltak, imádta (K) testvérét. És (K)-t. 'Imádom!' kiabált, az o-t hosszan elnyújtva, ha meglátta valamelyiket. Elkapta (K) húgát, és rázta boldogan. A barátja *betörő*, ezt mindenki tudta róla, nem sokat lehetett szabadlábon, ha kiengedték, ott dekkolt, és (K) húgát taníttatta olvasni. Tóth Albertnek hívták a betörőt, heverészett az ágyon hanyatt, mutatta a kislánynak a betűket az újságban. 'Na, ez milyen betű? Mő betű. Mő. Mondjad!' 'Mő.' Albert a *Magyar Nemzetet* olvasgatta. (K)-ék is a *Magyar Nemzetet* járaták. Volt papagájuk. (K)-ék is vettek papagájt.

(6.3)

A földszinten hét darab egyszobás cselédlakás van egymás mellett. A lakások most is ott vannak, nem cselédek laknak bennük. Hanem a csuda tudja, kik. A cselédeknek az udvar végéből induló cselédlépcsőn kellett járniuk, míg egyszer csak ki nem tört a demokrácia. Amíg voltak cselédek. Amíg még cselédek voltak a cselédek. Később is ott járkáltak megszokásból, akár cselédek voltak, akár nem. Hét vagy nyolc földszinti szoba-konyhás odú, egyformák, a ház-mesterlakás is ilyen, kivéve a hátsó lépcső mellettit, az akkora, mint (K)-éké a harmadikon, hosszú előszobával, konyhával és személyzeti szobával. Előszobából nyíló spájz, vécé, fürdőszoba, balra egy, jobbra két egymásba nyíló, utcára néző szoba. Igazi prolik laktak ebben is, mogorva, senkinek nem köszönő felnőttek, meg két hosszú, vékony, állandóan együtt mozgó fiú, isten tudja, miket művelhettek. Imbolyogva jártak, mintha táncolnának. Koszosak voltak, mindenki kerülte őket, (K) igyekezett rájuk se pillantani, ha összefutott velük. Aztán eltűntek.

(6.4)

Ők is. Nem költöztek, hanem tűntek. Vajon azonnal a föld színéről is? Nyáron (K) meg a testvére sosem voltak Pesten, nyilván akkor hurcolkodhattak el. Nyár, tűnés. Besüllyednek a földre. Lassanként elköltöztek a házból a zsidó családok is.

Vagy az is egyszerre történt? Nem figyeled rendszeren, eltűnik. Próbálsz visszaemlékezni az arcukra, nem sikerül, pedig ezerszer láttad őket. Hopp, most eszedbe jutott az egyik Szendrey fiú.

A hátsó lépcsőn nemigen közlekedett senki, nem takarították, télen (K) az apjával itt cipelte föl a tűzifát meg a szenet. Fölaprított fahasábok, tojás formájú német brikett, keletnémet gyártmány. Vitték a zsákot, a szeméttel, cigarettacsikkal teleszórt, keskeny lépcsőházban csak nehezen lehetett fordulni vele. A vasrácsokat ezeken az eldugott helyeken is ugyanolyan gondosan kikovácsolták, mint a fölépcsőházban. Itt jártak-keltek valaha a cselédlányok. Ha nem látták őket, és kicsoda látta volna őket ilyenkor, kettesével vették a lépcsőket, ezt (K) szívesen elképzelte magának. Tetszett neki a cselédlépcső. Izgalmas, hogy pár lépés után egészen más világba csöppensz. Csak végig kell menned az udvaron a pincelejáratiig, ott kezdődik a más. Tetszik neki, és nem, izgatja, tart tőle, nem megy arra. Föllélegzi a pince a betört ablakokon a korhadt fa illatát. A forradalom alatt levonult az egész család a légópincébe. A felkelés korhadttűzifa-illatú. Hermész, a lelkek terelője, a sugárzó ő ő

(9.3)

őő életet varázsolja elő az ős-mélységből, valami ilyesmi. Odalép (K)-hoz egy szakállas öregember, és azt mondja, hogy ő a Szendrey. Berlin, 1989, fogadás egy irodalmi rendezvény után. Túl közel lép. Hosszú kabát van rajta, és (K)-t megcsapja a hajléktalanok tejsav-szaga. 'Nem ismeresz meg, ugye?' (K) bólint. 'Várj, hozok egy palack bort', mondja neki. Mire visszaér az üveggel, a fickó már nincs ott.

(4.5)

Furán koppan az udvaron a klinkertégla. Hangosan kopog, (K) próbál lábujjhegyen lépkedni, hiába. Észreveszi-e valaki, hogy na, ez a kis úrigyerek mi a kurva anyját császárkál itt összevissza? Az egyik udvarról nyíló szoba-konyhában egy néhai csendőrtiszt lakott a feleségével meg a (K)-nál egy-két évvel idősebb Évi nevű lányukkal, (K) húga szerint mély nyomorban. A két lány jóban volt, de hát *így* hogy lehet jóban lenni? Évi állandóan tanult, a szülei ki akarták menekíteni ebből a pokolból. Egyszer a hátsó lépcső fordulójában (K) váratlanul szembe találta magát vele. Ment lefelé, a lány pedig épp akkor jött ki a lakásukból. (K) elé állt, megállította, eltartotta magától, és kigombolta a blúzáát. Kipattintott két gombot. Lassan csinálta. Sokáig tartott. Ez kicsoda. Nyár közepe volt, kánikula. (K) hóna alatt megindult a víz. Mi ez.

(4.6)

Figyeli magát a tükörben. Nincs otthon senki, magára zárja a fürdőszoba ajtaját, rátolja a reteszt. Fogalma sincs róla, hogy néz ki, nyilván azért nézi magát.

Ha végképp nem tudod, vagy bizonytalankodsz, megnézed magad a tükörben. A fényképeid szórakoztatnak és zavarnak, de elfogadod valahogy.

Egy halom fotó, egymásra hajigált papírlap, kártyavár. Alig változó, melankolikus arc, az egyiken mintha mosolyogna. Min mosolyog? Nézi a róla készült fényképeket, nincs kedve hozzá. Jön (K)-val szemben a hátsó lépcsőn a földszinten lakó lány. Megáll előtte, kigombolja a blúzáát. És visszagombolja. Egy pillanatra egymásra néznek. (K) fölmege, bezárkózik a fürdőszobába. Sokáig bámulja magát a tükör előtt. Nézte, hogy a másik mit nézett.

(8.1)

Julcsa volt (K)-éknál az utolsó cselédlány. Márton Istvánné, szekszárdi illetőségű. Férje nincs. Már régóta nem cseléd, demokráciában nincs olyan, hogy cseléd. Népi demokrácia, semmi cselédség vagy ehhez hasonló. Elnyomás, szolgasors. 1942-től lakott náluk, még a Horty Miklós úton kezdte, 1968-ban elköltözött. Az 26 év. Férjhez ment Jánoshoz. A konyhából nyílt a cselédszoba, a falakon János olajfestményei, az ajtón rigli, itt legalább igazán egyedül lehetett lenni. (K) soha nem volt egyedül. Julcsa magas, csontos, csúnya nő, inkább félni *kellett* tőle, mint szeretni. (K) nem félt tőle. A húga se,

de hogy szeretnék, azt így nem mondanám.

(K) húga inkább mintha félt volna a Julcsától, leginkább a bajusza miatt. Bajuszkája volt, a bal arccsontja fölött bibircsók, kemény, fekete szőrszálak álltak ki belőle, mint mesékben a boszorkának. Bütykös lábfejek, a konyhában télen is mezítláb járkált a kövön. A vécét használta, a fürdőszobát nem, (K) húga szerint a mosdóállványra tett lavórban mosakodott.

Hogy honnan tudja? Tudja.

Vagy a kisteknőben, amiben az ágyneműt mosták. (K) nagyanyja fölrakta Julcsával a teknőt a konyhai hokedlire, az ágyneműt habkővel és mosószappannal sikálták, a teknő fölött kifacsarták, szorosra tekerték, Julcsi összefogta a két véget, a motringgá változott lepedőket egy fonott kosárban fölhurcolták a padlásra, és a kifeszített szárítókötelekre teregették. A legfelső emeleten laktak, nem sokat kellett cipekedni. (K) húga ment velük. Egyszer (K) is fölmerészkedett, az fura volt. Riasztó. Mindenféle limlom, újságkötegek, vájdling, bicikliváz, kiszáradt galambtetemek, sűrű por ült mindenben. Porszagú volt a padlás. Julcsi teregette a lepedőket. El kellett kérni a padláskulcsot a vicétől. (K) Pásztor nevű osztálytársának is bibircsók volt az állán.

(1.6)

(K) kiviharzik a kapun, csaknem nekiütközik a hülye lánynak. A hülye lány nagydarab és öreg. Hülye mindenképp. Föl se merül, hogy ne úgy beszéljenek róla, hogy ő a hülye lány. Széles ábrázat, *ül* az arcán a mosoly. Vigyorog, gondolja (K), sőt, azt gondolja, hogy *mit* vigyorog. *Mit* vigyorog ez itt? Álmában is vigyorog? Szegény, gondolja (K), ha egyáltalán gondol róla valamit. Ilyenek a hülyék, mint ez. Nagy fej, széles csípő, tele a szatyra karfiollal vagy almával, nyilván a közértből jön. Leng a szatyor. Befordul a sarkon, széles ívben, olyan lassúsággal, ahogy sóderral megrakott tankhajók fordulnak a Dunán.

(1.7)

A hátsó lépcső legtetejéből nyíló mosókonyhában lakott a viceházmester. Nagytestű, pár lépésről szagló öregasszony, mindig ugyanabban a hosszú, fekete ruhában mászkált. Tárolta a kulcsokat. Söpri a lépcsőházat, lemossa a gangokat, kiráncigálja a kukát a járdára. A padlás porszagú, a vice öregnéni-szagú. Fölmelegedett a téglák a cserepek alatt, a tetőablakon meg az eltört cserepek résein élesen beszűrődő napfényben vadul szállingózott a por. Lehetett volna bújócskát játszani, mégsem játszottak a padláson, ki tudja, miért. (K) nem tudja, miért. Nem volt szabad? Nem mertek? Nem merték elkérni a kulcsot a nyanyától? Ha belekavarsz a levegőbe, a porszemek fölgyorsulnak. A fregolin száradó ágyneműnek száradóágynemű-szaga van. Mikor már nem volt vice, másképp mentek a dolgok, az emberek az Izabella utca sarkán lévő Patyolatba vittek minden kimosnivalót. Patyolat

(0.7)

katarzis

(1.8)

stb. A Patyolatban pár öltéssel ujjnyi, színes, csíkos számcédulákat illesztettek az ágyneműre, papírzsákokba csomagolva, kivasalva kapták vissza. (K) hozta haza, fölgyalogolt a ruhabálákkal a lépcsőn.

„Mert én (*Empedoklész: Tisztulások 117.*) egykor voltam már fiú is, leány is, bokor, madár és tengeri néma hal.”

Később lett egy családi félautomata endékás mosógép. Felfújható gumikarikán táncolt, amikor bekapcsolták a centrifugát, hevesen ugrándozott, ha túlzásba vitte, le kellett fogni. Rátetted a tenyered, ránehézkedtél, lenyomtad, ettől megnyugodott. A Balatonban ilyesmi úszókarikákat használtak a fürdőzők. (K) húga szerint *milyen* jó lett volna egy úszókarika. (K) szerint is.

(1.9)

Horowicznak nagy volt a feje. Sok, fehér, bozontos haj, mintha egy kifehéredett bokrot hordana magán. Hosszú, sötétzöld lódenkabátban mászkált le-föl, gumiban végződő sétabotjával ütögette a flasztert meg a salétromfoltos falakat. Rásózott a falra, leomlott egy darab. El kellett kérni tőle a pincekulcsot. Fáért indultak a pincébe, szólt (K)-nak az apja, hogy szaladjon előre, és kérje el a pincekulcsot Horowicz bácsitól. (K) leszaladt a harmadikról, azzal még nem volt semmi probléma, aztán a házmesterlakás ajtajában már meg volt szeppenve. Mitől is?

(1.10)

Álldogál az ajtó előtt, nem kopog, majd csak történik valami. Menjen vissza? Ne találja otthon a házmestert? Meg vagy riadva, és nem tudod, miért. Majdnem bezörget, de csak majdnem, mert mégsem. Nem meggondolta magát, nem gondolt egyáltalán semmit, épp csak kopogni nem kopogott. Kidugja a fejét az öreg Horowicz, kérés nélkül (K) markába nyomja a lakat kulcsát, biccent. Nincs nála a botja. Hosszú haja van. 'Nos, mi a nagy helyzet, fiatalúr?' Előrebillen a sok fehér haja. *Nos. És miféle nagy helyzet?* Ilyesmi dolgok történtek vele a kommunizmusban. Unalmas volt. Nem épp unalmas, inkább egyhangú. Valamilyen. Semmilyen.

(6.5)

A pince izgalmas volt. Legalábbis szerinte. Ha ebbe az irányba indulsz, ezen a folyosón ég a villany, ha arra, akkor nem ég. Megy bele a vaksötétbe, mert fönt felejtette az elemlámpát. És eszébe villan a gépágyúk dubbogása, amikor lehozták őket a szülei ötvenhatban. Vitték a két szenesvödröt, a zsákokat, (K) apja kilakatolta a faajtót, meggyújtotta a petróleumlámpát, a tuskót a pincejárt közepére gurította, megkereste a fejszét, és hasogatni kezdte a fát. Hazaérkezik a bankból, átöltözik, az öltönyt a szekrénybe akasztja, szól a fiának, indulnak a pincébe, ez jó. Lakatol, gyújt, gurít, keres, hasogat. Élvezi. Tűzkereszt I. fokozata koszorúval stb. Volt a pincézéshez külön egy érdekesen zöld színű mackónadrágja. (K) mindenféle színű mackógatyákra emlékszik. Zöld, bordó, okkersárga.

(2.8)

Kék. (K) apja bosszantó nyugalommal hordta a lehetetlen színű tréningnadrágjait. Egykedvűen. Viselte, nem csinált belőle hiúsági kérdést, hozzá volt szokva, hogy tetszik a nőknek, mackógatya ide vagy oda. Katonatiszt civilben, úgy tartja magát, hogy bármi jól áll rajra. A mackónadrág nem állt jól rajta. Az egyenruha igen. Atila, kimenőruha, a súlyos, jóval a térd alá érő tisztí köpeny. Apád után olajat pisiltek a nők, mondogatta az anyja (K)-nak. (K) nem látta az apját egyenruhában, eszébe sem jutott ez az egész, azokkal a fényképekkel,

amiken egy fess, túlzottan jóképű, egyenruhás fiatal férfit látott, az édesapját, nem igazán tudott mit kezdeni. Szép, szabályos fiatalember. Szép szabályosan fel volt slitholva a tűzifa, csak össze kellett vágni, zsákokba pakolni. Három zsák fa, két vödör szén, a tojás alakú német brikettet beügyeskedték a vödörbe, összevissza gurultak a lapátról. (K) tartotta a liftajtót, az apja fölcipelte a zsákokat a rozoga lépcsőn, behúzta a kabinba, visszament a vödörkért, elfújta a petróleumégőt. Gyertyával világítottak, vagy petróleumlámpával. Belakoltta a faajtót és a rácsos pinceajtót, a kulcsot bedobta Horowicz postaládájába. Az Ervinke felesége bámulja őt a harmadikról. Kovácsné lánya is, az első emeleti gang fordulójánál. (K) a liftnél várja, és próbálja kivenni, hogy miről beszélget a házmester

(ez rosszul hangzik, pedig nem rossz)

(1.11)

meg az apja, csak pár szót hall, nem érti. 'Rendes ember', mondja neki az apja a liftben, mintha kitalálta volna, hogy (K) mire gondol. De mitől rendes, és mi az, hogy valaki rendes? Mi köze a rendességnek a komcsikhoz vagy a zsidókhöz?

(1.12)

Bármihhez? Föllifteznek a harmadikra, egyenként behúzzálgálják a folyosóra olvadt hólében a zsákokat a konyhába, a ládába pakolják, és kész, már csak meg kell rakni a kályhákat. Három cserépkályha, jól befűtik a szobákat. Az előszoba és a vécé jéghideg, télen rossz vécére járni. A fürdőszobában hetente kétszer bedurrantanak fürdéshez a henger alakú, bordóra mázolt vaskályhába. A konyhában is meleg van, amikor főznek. (K) azzal szórakozik, hogy ijesztgeti a hűgát, kívülről lekapcsolja a villanyt a vécében, a spájzból partviszál zörgeti az ablakot, huhog hozzá. Lehetett tudni, ki zörög, és hogy hülyeségből zörög, (K) húga tudta, hogy a bátyja zörög és huhog, mégis félt. Tudsz ezt meg azt, és félsz. Nem tudsz túl sok mindent. Ha nem elég, amit tudsz, akkor semmit se tudsz. Meghalt a nagyapjuk, ettől valahogy nem féltek. Lecsúszott a takaró a nagyapa lábfejről, furcsán állt a nagyujja, (K) nem emlékszik, hogy félt volna tőle.

(0.8)

Hermész szépen vezet, aki meghal. Nem gyöngéd, de finom. Danaosz lányai nászéjszakájukon lemészárolják férjüket és unokatestvéreiket, Aigüptosz fiait – egy kivétellel, mert Artemisz tanácsára Hüpermnésztra nem öli meg Lünkeuszt. Danaosznak ötven lánya, ikertestvére, Aigüptosz ötven fia, mintha az *isten* is egymásnak teremtette volna őket. Isten egymás ellen teremtette őket. A legyilkolt fiúk fejét Lernában temetik el, a lányokat Hermész megtisztítja a lernai tóban. A tóban élt a Hydra. Lünkeusz később megöli apósát, Danaoszt, hogy Argoszbán uralkodhasson. A danaidák lyukas korszóban hordják a vizet az idők végéig. Van vége az időnek, ahogy eleje is. Philoktétész részvétebből meggyújtja a máglyát Héraklész alatt, aki meg akar halni, mert elviselhetetlenül kínlódik a Nesszosz kentaur vérével átitatott köntös miatt. A köntöst felesége, a féltékeny Déianeira adta rá.

(1.13)

Hidasék a szomszédban laktak. Hidas becsönget, (K) apja kimegy a Hidassal beszélgetni a gangra. Soha nem a lakásban beszélgettek. Se egyiknél, se másiknál. Kilépnek a folyosóra, a korlátra dőlve politizálnak. 'Nagy komcsi', mondja (K) anyja (K)-nak. 'És zsidó. Vastagon. De nagyon rendes.' *Vastagon*, ezt (K) nem igazán érti. Komcsi, *de*, zsidó, *de*, ezt se. Érti is meg nem is. (K) látja, ahogy az apja beszél a Horowiczsal. Beszélget a Hidassal. Nem előtte.